

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic dintre Biserica Ortodoxă Română (BOR) și Biserica Evanghelică din Germania (EKD)

Pr. Prof. Dr. Ioan TULCAN*

Rezumat:

Dintre dialogurile bilaterale ale Bisericii Ortodoxe Române, unul dintre cele mai fructuoase este cel purtat cu Biserica Evanghelică din Germania. La acest dialog a luat parte și Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, care a susținut referate și a participat la discuțiile întâlnirilor dedicate: rolului Sfintei Scripturi și al Tradiției în viața Bisericii, prezentării Sfintelor Taine în *Confessio Augustana* și în Mărturisirile de credință ortodoxe din secolele XVI și XVII și, în fine, importanței Tainei Pocăinței. Concluzia este că Părintele Profesor Ioan Ică adus o contribuție importantă pentru lucrarea de apropiere în credință a celor două teologii aflate în dialog.

Cuvinte cheie:

dialogul Biserica Ortodoxă Română – Biserica Evanghelică din Germania, Ioan Ică, Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, Taina Pocăinței

Biserica Ortodoxă Română se află de mai multe decenii în relații creștine, în general, și dialoguri teologice, în special, cu celelalte confesiuni și Biserici, mărturisind cu responsabilitate vie bogăția credinței și a vieții sale într-o lume dornică de cunoaștere, de dialog și de cooperare. Aceste dialoguri au fost purtate în mod exemplar de marii teologi ai Ortodoxiei românești, în cadrul cărora părintele profesor Ioan Ică ocupă un loc de cinste. O punere în lumină a contribuției sale în această direcție se cuvine a fi realizată acum, cu prilejul împlinirii venerabilei vârste de opt decenii.

Părintele profesor Ică a fost un pasionat cercetător al modului de teologhisire nu numai în Ortodoxie, ci și în gândirea occidentală. S-a aplecat cu o deosebită

* Pr. Dr. Ioan Tulcan, profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Aurel Vlaicu” din Arad. E-mail: tulcan_ioan@yahoo.com.

Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan

atenție asupra relațiilor existente între Ortodoxie și celelate Biserici, în general, și cele dintre Ortodoxia românească și aceste Biserici, în special¹. A înțeles cu o mare deschidere a dialogului ecumenic, că Ortodoxia poate depune mărturie nu numai în misiunea pe care o desfășoară *intra muros ecclesiae*, ci și în afara cadrului eclezial, canonic al Ortodoxiei. De aceea, multe dintre studiile și articolele sale au în atenție specială teme care preocupă Bisericile, în dorința lor de cunoaștere și apropiere intercreștină. Începerea dialogului dintre BOR și EKD, în anul 1979 a constituit pentru teologul Ică un bun prilej de punere în valoare a bogăției cunoștințelor sale teologice, culturale, istorice și simbolice, pe care le poseda în urma unei munci de documentare și aprofundare teologică exemplare.

Relațiile bisericești dintre Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Protestante ocupă un loc aparte în preocupările preotului profesor Ioan Ică. Începerea dialogului teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania i-a oferit acestuia prilejul de a-și pune în valoare nu numai bogăția de informații și cunoștințe referitoare la Creștinismul occidental, ci și ingeniozitatea, intuiția teologică și pasiunea cercetătorului în câmpul cercetării științifice, pe care le-a armonizat, le-a evidențiat și le-a analizat cu acuratețea și râvna celui care a simțit ca pe o chemare a sa nevoia de a impulsiona cunoașterea reciprocă a celor două Biserici, dar, nu mai puțin, dorința de a contribui la o mai mare apropiere în credință între Răsărit și Apus.

Contextul începerii dialogului teologic bilateral între Biserica Ortodoxă Română (BOR) și Biserica Evanghelică din Germania (EKD)

Veacul al XX-lea a fost un veac al dialogurilor și al cunoașterii în mai multe domenii: științific, cultural, religios etc. Aceasta, întrucât cu toții și-au dat seama că nu mai pot să continue a se manifesta în singurătate și în izolare, ci este necesară conlucrarea, dialogul, apropierea între oameni, culturi și credințe religioase, ca o premisă a pacificării lumii.

În ceea ce privește domeniul credinței, trebuie subliniat faptul că dialogul religios și cel teologic nu ar fi fost posibile fără un spirit al căutărilor, al descătușării și al inițierii unor forme concrete de cunoaștere și comunicare între teologii diferite, cu scopul apropierii între creștini, și, nu mai puțin, pentru a rămâne fideli poruncii Mântuitorului, ca toți cei care cred și vor crede în El să fie una (cf. *In 17, 21*). Dialogul teologic bilateral între BOR și EKD nu ar fi fost posibil fără existen-

¹ A se vedea în acest sens, câteva dintre contribuțiile sale în această direcție: „Contactele din ultima vreme dintre Bisericele Ortodoxe și Bisericele protestante”, în *O*, nr. 1/1973, p. 135-146; „Relațiile dintre ortodocși și luterani din România din secolul XVI până astăzi”, în *MA*, nr. 1-2/1980, p. 58-75; „Martin Luther și Reforma Bisericii din perspectivă ortodoxă”, în *O*, nr. 4/1983, p. 487-495; „Împăcarea – componentă a mântuirii”, în *MA*, nr. 11-12/1985, p. 719-732.

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic BOR și EKD

ța a două premise importante: în primul rând, deschiderea ecumenică a Ortodoxiei românești, începând cu prima jumătate a veacului XX, precum și intrarea Bisericii noastre în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, începând cu anul 1961, și Conferințele Panortodoxe Preconciliare, care au fixat pentru Bisericile Ortodoxe locale o anumită agendă a preocupărilor lor, din punct de vedere teologic și bisericesc². Între aceste preocupări se află și aceea a inițierii unor dialoguri teologice bilaterale și multiecleziale, plasând Biserica Ortodoxă într-o mișcare a dialogului teologic, care să aibă drept scop apropierea în credința apostolică și pentru realizarea unității văzute a creștinilor. În acest sens trebuie privit și dialogul teologic inițiat între BOR și EKD în anul 1979.

1. Prima sesiune de dialog teologic dintre BOR și EKD, 19-23 noiembrie 1979, Goslar – Germania, are ca temă: Sfânta Scriptură, Tradiția și Mărturisirea

Începutul dialogului teologic între Bisericile menționate mai sus a avut loc ca urmare a eforturilor întreprinse de Bisericile Ortodoxe locale în plan ecumenic. „Cea de-a patra Conferință Panortodoxă (Chambessey, Elveția, 1968) a recomandat ca Bisericile Ortodoxe autocefale să înceapă convorbiri bilaterale cu Bisericile protestante, în special, cu cele luterane, pentru a pregăti astfel terenul pentru dialogul ortodoxo-luteran la nivel mondial. În sfârșit, prima Conferință panortodoxă preconciiliară, desfășurată tot la Chambessey, în 1979, a constatat că multe din convorbirile bilaterale dintre ortodocși și luterani, precum și relațiile la nivel academic dintre cele două tradiții teologice au dat rezultate bune și a recomandat demararea pregătirilor pentru inițierea dialogului oficial dintre Bisericile Ortodoxe și Federația Luterană Mondială, care a început în anul 1981”³.

Preotul profesor dr. Ioan I. Ică a participat la primele patru sesiuni de dialog teologic dintre BOR și EKD. Prima sesiune a acestui dialog și-a concentrat debaterile pe o temă generoasă, complexă și profundă și cu o deosebită relevanță în planul dialogului ecumenic, în general: *Sfânta Scriptură, Tradiția și Mărturisirea*. La această primă întâlnire de dialog teologic bilateral, părintele profesor Ică a prezentat referatul intitulat: *Mărturisirea de credință astăzi pe temeiul Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții, ca misiune permanentă a Bisericii*⁴.

² A se vedea în acest sens: Valer Bel, „Teologia ca știință și mărturisire în viziunea părintelui profesor dr. Ioan Ică. Biserica Ortodoxă Română (BOR) în dialog cu Biserica Evanghelică din Germania (EKD)”, în *Omagiu părintelui prof. univ. dr. Ioan I. Ică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca 2007, p. 113-140; Constantin Pătuleanu, *Teologia Ecumenică. Istoria și evaluarea dialogului teologic bilateral dintre EKD și B.O.R. cu publicarea comunicatelor finale*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova 2006, p. 13-28.

³ Valer Bel, art. cit., p. 125.

⁴ Ioan I. Ică, „Rolul și importanța mărturisirii de credință în teologie și în viața Bisericii”, în *ST*, nr. 1-2/1980, p. 275-282; în germană: „Das Glaubensbekenntnis heute auf Grund der Heiligen

Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan

Părintele Ică sesizează încă de la începutul contribuției sale importanța și actualitatea temei, pe care a prezentat-o în articulațiile sale cele mai profunde. Mărturisirea de credință are o importanță fundamentală pentru Biserică, a cărei unitate o presupune, având profunde implicații de natură soteriologică, ecleziologică și ecumenică. El constată de la început, că pentru dialogul teologic și ecumenic este indispensabilă mărturisirea de credință apostolică comună și completă, precum și pentru viața și unitatea Bisericii⁵.

a) *Credința și mărturisirea sa deplină înțelege ca act și conținut.* Autorul pornește de la faptul, că credința și mărturisirea ei este un concept biblic și definește însăși Biserica și unitatea ei. Ceea ce este important de reținut în acest sens este faptul că a înțelege credința creștină în complexitatea ei înseamnă a o privi atât ca o experiență duhovnicească a întâlnirii omului cu Dumnezeu, prin Hristos, în puterea harului dumnezeiesc, cât și ca o participare personală a omului credincios la mărturisirea adevărului complet, deplin, pe care Iisus Hristos l-a dat Bisericii Sale. Întemeiați pe înțelegerea credinței de către Sf. Ap. Pavel, din punct de vedere teologic, trebuie afirmat, că această credință reprezintă nu numai un conținut ce îmbie la cunoașterea lui de către om, și pe care îl întâlnim în Biserică ca Trup al lui Hristos, ci și o asumare a acestui conținut, prin mărturisirea lui verbală și încorporarea de către om a credinței în faptele de iubire față de Dumnezeu și față de oameni.

b) *Forma și conținutul doctrinar al mărturisirii de credință. Locul, funcția și autoritatea sa în viața Bisericii.* Părintele Ică, referindu-se la conținutul doctrinar al mărturisirii de credință, pornește de la precizările făcute de Sf. Chiril al Ierusalimului, după care, trebuie să primim și să păstrăm ca vrednic de crezare numai ceea ce Biserica ne-a transmis și este confirmat de Sfânta Scriptură⁶. Or, Biserica încă de la început a propovăduit adevărul de credință revelat, răspunzând totodată și erezilor vremii, care puneau sub semnul întrebării ceea ce afirma și mărturisea Biserica. Încă din Noul Testament pot fi sesizate scurte mărturisiri de credință, care sintetizau esențialul a ceea ce trebuiau să creadă creștinii, pentru a se putea mântui (ex. *Rm* 10, 8-9). Un punct important al contribuției părintelui Ică la dezvoltarea teologică românească, în general, l-a constituit reliefarea importanței simbolurilor de credință și a mărturisirilor de credință pentru teologia, viața și misiunea Bisericii. Dar, nu mai puțin, la această primă întâlnire de dialog teologic,

Schrift und der heiligen Tradition als bleibende Aufgabe der Kirche", în *Beiheft zur Ökumenischen Rundschau*, 42; *Die Heilige Schrift, die Tradition und das Bekenntnis. Eine Dokumentation über das 1 Theologische Gespräch mit der Rumänischen Orthodoxen Kirche in Goslar 1979*, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main, 1982, p. 84-97.

⁵ Ioan Ică, „Das Glaubenskenntnis heute...”, p. 84.

⁶ *Ibidem*, p. 86.

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic BOR și EKD

P.C. Sa a arătat valențele teologice și ecumenice ale acestor mărturii ale conștiinței ecleziale. Mărturisirile de credință, așa cum au apărut ele de-a lungul timpului, se deosebesc de ceea ce înseamnă Simbolul de credință, deoarece aceste mărturisiri au anumite lipsuri cu privire la aprofundarea și formularea învățaturii de credință ortodoxă, reflectând în același timp stadiul de dezvoltare a cugetării teologice din momentul în care acestea au apărut. Mărturisirile de credință doresc să exprime Tradiția existentă a Bisericii și rămânerea acesteia în această Tradiție. Ele formulează din nou Tradiția de totdeauna, fără intenția de a o înlocui pe aceasta. Astfel, aceste mărturisiri nu ne aduc învățături noi, ci ele redau numai ceea ce Biserica a crezut și a mărturisit dintotdeauna într-o formă nouă, ca răspuns la anumite întrebări ale timpului sau ca răspuns la unele învățături greșite, ce aduceau nesiguranță și tulburare în Biserică. Deci, Mărturisirile de credință doresc să exprime într-un mod sau într-o formă nouă ceea ce Biserica a crezut întotdeauna, începând cu epoca apostolică⁷. Ele au apărut și vor apărea mereu, ori de câte ori se cere a fi afirmată cu autoritate învățătura de credință a Bisericii în fața lumii, și, mai ales, în fața celor care mărturiseau învățături greșite.

Modul în care părintele Ică a prezentat legătura dintre Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție a venit în întâmpinarea poziției pe care o reprezenta Biserica Evanghelică din Germania. Referindu-se la poziția unor teologi protestanți cu privire la această tematică, părintele Ică a ajuns la concluzia că aceștia caută să păstreze conținutul Cărilor lor simbolice, ca și cale necesară de păstrare a propriei lor identități. În urma analizării importanței Scripturii și a Tradiției în contextul dialogului teologic ortodox-protestant, părintele Ică ajunge la câteva constatări încurajatoare. În primul rând, afirmă părintele profesor, trebuie subliniat faptul, că teologii evanghelici recunoscând importanța simbolurilor de credință și a sinoadelor ecumenice, sesizează implicit legătura acestora cu Biserica, și prin aceasta văd o anumită legătură a acestora cu Tradiția apostolică.

În al doilea rând, trebuie reținut, cu acest prilej, accentul pus pe conținutul apostolic al Mărturisirii de credință și semnificația acesteia pentru norma de credință și viață a Bisericii. Mărturisirea de credință devine astfel o confirmare a rămânerii Bisericii în ancorarea adevărului revelat de Iisus Hristos, ca Revelație supremă a lui Dumnezeu.

⁷ *Ibidem*, p. 90. V. Bel, art. cit., p. 135: „Spre deosebire de Simbolul de credință și de hotărârile dogmatice, mărturisirea de credință se elaborează mereu și se actualizează în acord cu nevoile credincioșilor din timpul respectiv. Hotărârile dogmatice ale sinoadelor ecumenice nu mai pot fi schimbate, dar ele pot fi completate sau extinse în formule mai cuprinzătoare. Mărturisirile de credință ale Bisericii Ortodoxe au dezvoltat într-un anumit sens învățătura de credință pe care n-au dezvoltat-o sinoadele ecumenice și pe care eterodocșii au înțeles-o în mod greșit. Acest proces nu se sfârșește niciodată, deoarece nici o scriere nu poate epuiza Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție și mereu apar probleme noi, iar ereziile n-au încetat” (vezi și: *Ibidem*, p. 94).

Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan

În al treilea rând, este important a reține faptul că împreună cei aflați în dialogul teologic pot afirma o legătură strânsă între Scriptură și Biserică, în sensul că Biblia sau Sfânta Scriptură se află numai în Biserică, iar în Biserică Scriptura este suficientă. Astfel, Mărturisirea de credință devine o interpretare a Scripturii de către Biserică, iar valoarea și autoritatea ei depind de acordul deplin al conținutului Mărturisirii de credință cu Revelația dumnezeiască⁸.

Relevanța teologică și ecumenică a referatului părintelui profesor Ică la această primă sesiune de dialog teologic dintre BOR și EKD este semnificativă, deoarece eforturile depuse de autor au mers în direcția sublinierii legăturii dintre Mărturisirea de credință și Biserică, respectiv și cea dintre Simbolul de credință și Mărturisirile oficiale de credință ale Bisericii, pe de o parte, iar pe de altă parte, dimensiunea ecumenică a acestei Mărturisiri, care exprima întreaga credință revelată și mântuitoare, pe care Biserica a mărturisit-o de fiecare dată într-o formă nouă, dar, nesustrăgându-se din cadrul credinței apostolice mântuitoare. Rolul Bisericii în mărturisirea credinței este esențial. Căci Biserica a fixat în scris Revelația dumnezeiască, canonul biblic, precum și Tradiția apostolică, care, la început a circulat pe cale orală, iar mai târziu s-a fixat în scris. Avându-L pe Iisus Hristos drept Cap al ei, Biserica este infailibilă, în întregul ei, iar nu o singură persoană, așa cum se afirmă în Biserica Romano-Catolică. Aici este punctul la care ar putea înainta și Biserica Evanghelică⁹.

2. Sfintele Taine ale Bisericii în Confessio Augustana și în Mărturisirile de credință ortodoxe din secolele XVI și XVII

Aceasta a fost tema celei de-a doua sesiuni de dialog teologic dintre BOR și EKD, ce a avut loc la Iași, în 24-26 octombrie 1980. Părintele profesor Ioan Ică a prezentat la Iași referatul său intitulat *Sfintele Taine ale Bisericii după Mărturisirile de credință din secolele XVI și XVII*. În două puncte esențiale, acest referat dezvoltă tema propusă în cadrul acestei a doua sesiuni de dialog teologic.

a) *Contextul în care au apărut Mărturisirile de credință din secolele XVI și XVII și scopul lor.* Încă de la început trebuie precizat faptul că Biserica întotdeauna a răspuns Cuvântului lui Dumnezeu prin mărturisirea credinței. Această mărturisire devine o necesitate și o obligație pentru Biserică, aceea de a propovădui credința lui Iisus Hristos și de a răspunde prin timp provocărilor care s-au născut la adresa ei. În fața acestor situații menționate, Biserica a răspuns prin formulări mai cuprinzătoare ale adevărului de credință, mai clar și mai precis, ori de câte ori nevoile o cereau. După veacul al IX-lea, când n-a mai fost posibilă convocarea unui nou sinod ecumenic, Biserica a răspuns problemelor timpului prin Mărturisiri

⁸ *Ibidem*, p. 94.

⁹ *Ibidem*, p. 179-180.

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic BOR și EKD

de credință, aprobate de sinoade locale, prin care și-a arătat poziția ei în fața răstălmăcirilor din domeniul credinței. Dintre aceste Mărturisiri de credință, autorul a reținut următoarele: Răspunsurile patriarhului Ieremia al II-lea către teologii protestanți de la Tübingen (1573-1581), Mărturisirea de credință a lui Mitrofan Kritopulos (1625), Mărturisirea de credință a mitropolitului Petru Movilă (1642), Mărturisirea de credință a patriarhului Dositei al Ierusalimului (1672). Aceste Mărturisiri de credință au o valoare istorică, teologică și ecumenică remarcabile. În perioada istorică în care au apărut aceste Mărturisiri, Biserica a fost nevoită să dea răspuns controverselor de natură confesională, generate de disputa dintre Reforma și Contrareforma papală, care s-a mutat în Răsărit. Cu excepția Mărturisirii de credință a lui Dositei al Ierusalimului, toate celelalte Mărturisiri au avut un caracter irenic, pozitiv, cu impact asupra dialogului teologic ortodox-luteran.

Toate aceste Mărturisiri de credință au fost pentru cler și credincioși „îndrumătoare ale credinței ortodoxe”. Datorită conținutului lor ortodox și circumstanțelor istorice în care ele au apărut, ele sunt și astăzi de o reală importanță teologico-istorică¹⁰.

b) Sfintele Taine ale Bisericii după Mărturisirile de credință. În cadrul acestui punct al dezvoltării teologice cu privire la Sfintele Taine, părintele profesor Ică reușește cu mult succes să reliefeze câteva dintre coordonatele acestei mari problematice a Tainelor Bisericii. În Ortodoxie, Tainele se află într-o strânsă legătură cu hristologia, cu soteriologia și cu ecleziologia. Aceasta, întrucât Tainele nu pot fi înțelese izolate de contextul eclezial, soteriologic și hristologic în care ele se mișcă și se explicitează în sensul, lucrarea și finalitatea lor. Mărturisirile de credință ortodoxă subliniază cu claritate legătura dintre caracterul ontologic al răscumpărării în Hristos și actualizarea acesteia prin Sfintele Taine. În cadrul acestui dialog teologic bilateral s-a abordat și natura Tainelor, condițiile săvârșirii lor și caracterul acestora. Cu privire la ființa Tainelor în Ortodoxie, Mărturisirile de credință ortodoxă afirmă în unanimitate, că ele nu sunt simple semne ale făgăduințelor dumnezeiești, ci ele sunt mijloace și organe văzute, întemeiate de Iisus Hristos, prin care ni se împărtășește în mod real harul nevăzut sfințitor și mântuitor. Ființa profundă a Tainelor trebuie să fie înțeleasă pornind de la faptul că ele sunt voite și întemeiate de Dumnezeu, ca prin gesturi exterioare, prin materie și rugăciune, să se poată împărtăși harul nevăzut, mântuitor al Duhului Sfânt, în cadrul Bisericii, Trupul tainic al Cuvântului întrupat. Pornind de la aceste Mărturisiri s-a reținut și aceea că Tainele au trei trăsături ființiale

¹⁰ Idem, „Die heiligen Sakramente im Leben der Kirche in den orthodoxen Glaubensbekenntnissen des 16/17 Jahrhunderts”, în *Beiheft zur Ökumenischen Rundschau. Die Sakramente der Kirche in der Confessio Augustana und in den orthodoxen Lehrbekenntnissen des 16 und des 17 Jahrhunderts*, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main, 1982, p. 71.

Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan

definitorii: instituirea dumnezeiască a lor, partea văzută și partea nevăzută a împărtășirii harului dumnezeiesc¹¹.

Un aspect esențial al Tainelor este convingerea exprimată de toate Mărturisirile de credință că prin ele se împărtășește în mod real și concret harul mântuitor, dacă ele sunt săvârșite în mod canonic.

Dincolo de prezentarea elementelor defnitorii ale Sfințelor Taine după Mărturisirile de credință ortodoxă, părintele profesor Ică s-a străduit să sesizeze în cadrul acestui dialog teologic câteva convergențe și perspective teologice în contextul dialogului teologic dintre BOR și EKD.

Un element important, de ordin general, cu privire la Mărturisirile ortodoxe ale veacurilor trecute, este acela că ele s-au străduit să dea un răspuns sincer la problemele puse de Reforma protestantă atât pentru credincioșii ortodocși, cât și pentru teologii protestanți, care așteptau un răspuns sau o poziție teologică oficială din partea ortodocșilor. „În legătură cu Sfintele Taine, în general, se pot reține mai multe puncte comune, convergențe și aspecte complementare, ca de pildă: ființa Tainelor, ca mijloace sau lucrări ale Bisericii pentru mântuirea credincioșilor, instituite de Hristos, prin care ni se împărtășește lucrarea mântuitoare a lui Hristos, în mod tainic, prin mijlocirea harului Duhului Sfânt”¹².

O anumită convergență și complementaritate se poate reține și în ceea ce privește rolul și lucrarea Duhului Sfânt în Sfintele Taine. Tot o convergență valoroasă este și aceea a legăturii strânse între Cuvântul lui Dumnezeu și cuvântul slujbelor Tainelor, precum și între credință și Taină. Aceste aspecte s-ar cuveni a fi adâncite cu alte prilejuri.

Desigur, mai rămâne problema centrală, ce trebuie adâncită, și anume aceea a preoției sacramentale, de a cărei recunoaștere depinde recunoașterea reciprocă a Tainelor¹³. Aceasta este o temă pe care teologia celor două Biserici trebuie să o exploreze mai în profunzime, scoțând la suprafața dialogului teologic aspecte și coordonate, care să însemne o înaintare pe calea înțelegerii comune a Tradiției apostolice.

¹¹ *Ibidem*, p. 74: „Was die Einsetzung anbelangt, so wurden alle Sakramente ihrem Wesen nach von dem Herrn eingesetzt. Der sichtbare Teil der Sakramente besteht aus dem von der Kirche festgesetzten Gottesdienst, den Worten, der Materie und den Handlungen, durch welche die unsichtbare Gnade vermittelt wird. Für den Vollzug des Sakramentes, sagt Petru Movila, sind drei Elemente notwendig: *ersten*, die Materie, wie das Wasser bei der Taufe, das Brot und der Wein bei der Eucharistie, das Öl oder etwas anderes so wie es das Sakrament verlangt; *zweitens*, der kanonisch ordinierte Priester oder Bischof und *drittens*, die Epiklesis oder die Herabrufung des Heiligen Geistes und die Form der Worte, mit denen der Priester das Sakrament durch die Kraft des Heiligen Geistes heiligt, und zwar mit dem festen Entschluss dieses zu tun”.

¹² *Ibidem*, p. 79.

¹³ *Ibidem*, p. 80: „Dazu benötigen wir aber genauere und umfassendere Formulierungen der evangelischen Kirche über das, was in der CA nur implizit und allgemein behauptet wird und das, was in ihrem kirchlichen Leben von den heiligen Sakramenten tatsächlich halten”.

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic BOR și EKD

3. Busse und Beichte im Glauben und Leben unserer Kirchen und ihre Bedeutung für die Erneuerung und Heiligung des Christen, dritter bilateraler theologischer Dialog zwischen der ROK und der EKD vom 28 Mai bis 3 Juni 1982 in Hüllhorst

Aceasta este cea de-a treia întâlnire de dialog teologic între BOR și EKD. Părintele profesor Ică a prezentat la această întâlnire de dialog referatul cu tema: „*Taina Mărturisirii în practica sacramentală și importanța ei în lucrarea pastorală a Bisericii Ortodoxe*”¹⁴, subliniind aspectele esențiale ale învățaturii ortodoxe despre Taina Mărturisirii. Astfel, Taina Mărturisirii este acea lucrare sfântă din Biserică prin care Dumnezeu iartă, prin preotul duhovnic, păcatele celor care le mărturisesc cu sinceritate și părere de rău pentru ele, dar și cu hotărârea fermă de a nu le mai repeta. În cadrul acestei Taine putem reține trei elemente constitutive ale ei: pocăința sinceră, mărturisirea completă a păcatelor și dezlegarea sau iertarea propriu-zisă a păcatelor de către preotul duhovnic. În felul acesta, în viața penitentului apar germenii înnoirii vieții sale, pe care acesta trebuie să o dezvolte, ajutat de harul sfințitor, împărtășit prin rugăciunile și Tainele Bisericii.

Încă de la început sunt arătate importanța și sensul Tainei Spovedaniei în viața creștină, ca Taină a înnoirii, primenirii și sfințirii vieții.

a) *Taina Mărturisirii în practica sacramentală a Bisericii Ortodoxe.* Prin Taina Mărturisirii credinciosul participă la viața cea nouă a lui Iisus Hristos. Învățătura ortodoxă despre Taina Pocăinței nu poate fi înțeleasă pe deplin în afara învățaturii despre lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos și despre însușirea personală a acesteia în cadrul Bisericii, prin lucrarea Sfântului Duh. În Hristos a fost biruit păcatul o dată pentru totdeauna, de aceea Hristos împărtășește o putere oamenilor, prin Sfintele Taine, pentru ca și aceștia să poată birui păcatul. Cu toate că ființa credinciosului a fost înnoită prin Botez, totuși ea poartă în ea o anumită oscilație în calea lucrării ferme a binelui, ajungând într-o stare de slăbiciune și de păcat. Eliberarea din starea de slăbiciune și de păcat nu poate avea loc decât prin Taina Pocăinței sau a Spovedaniei. Prin aceasta, penitentul iese din starea de egoism și din izolare și se reintegrează în Trupul eclezial, de unde primește noi energii de viață pentru a se întări în viața înnoită prin Taina Mărturisirii. În felul acesta, Mărturisirea devine un al doilea Botez, deoarece îl transpune pe credincios în starea de curățenie spirituală, de puritate, așa cum s-a întâmplat în Taina Botezului¹⁵.

¹⁴ În *MA*, nr. 7-8/1983, p. 415-429 sau în germană: „Das Sakrament der Busse in der sakramentalen Praxis und seine Bedeutung im pastoralen Wirken der orthodoxen Kirche”, in: *Beiheft zur Ökumenischen Rundschau, Busse und Beichte im Glauben und Leben unserer Kirchen und ihre Bedeutung für die Erneuerung und die Heiligung des Christen*, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1987, p. 117- 129.

¹⁵ Ioan Ică, „Das Sakrament der Busse und seine Bedeutung...”, p. 119.

b) *Taina Spovedaniei, natura sa și elementele ei constitutive.* O prezentare teologică a acestei Taine din punctul de vedere al ființei sau naturii sale, precum și al elementelor ei constitutive vine să reliefeze cu acuratețe ce reprezintă această Taină pentru fiecare credincios. Din prezentarea Tainei Pocăinței ca lucrare sfântă de iertare a păcatelor celor care le mărturisesc cu sinceritate și părere de rău, dar și cu hotărârea de a nu le mai repeta rezultă și elementele constitutive ale acesteia: căința pentru păcatele săvârșite, mărturisirea lor în fața preotului duhovnic și primirea iertării din partea acestuia. Fundamentat pe o temelie biblică solidă, confirmată pe referințe clare și pertinente ale Părinților Bisericii, părintele Ică înfățișează o teologie armonioasă, bine articulată și relevantă pentru viața Bisericii a Tainei Mărturisirii sau a Pocăinței.

c) *Taina Pocăinței ca instrument al călăuzirii duhovnicești a credincioșilor în cadrul pastorației individuale a acestora.* Mai mult decât la toate celelalte Taine, în cadrul Tainei Pocăinței apare extrem de bine profilat dialogul duhovnicesc al preotului duhovnic cu fiul său duhovnicesc, în ambianța de har a Bisericii.

În Taina Pocăinței apare preotul duhovnic într-o triplă ipostază: în calitate de judecător, de părinte duhovnicesc și de doctor sau călăuzitor al sufletelor. Ca judecător apare preotul duhovnic în sensul că el exprimă prin iertarea pe care o pronunță calitatea sa de instrument al iertării iubitoare și milostive a lui Dumnezeu, care se manifestă prin duhovnic. Lucrarea duhovnicească ce se naște și se desfășoară în continuare în relația dintre preotul duhovnic și credincios apare atât de importantă și copleșitoare cum nu o întâlnim în celelalte Taine. Duhovnicul are o relație specială de încredere, responsabilitate și conlucrare cu fiul său duhovnicesc, ce nu se oprește, deoarece și viața duhovnicească a credincioșilor nu se poate opri din cursul ei firesc, decât în situația în care acesta recade în starea de încălcare a poruncilor lui Dumnezeu și nesocotire a voinței Lui celei drepte și sfinte.

d) *Teze comune și perspective teologice.* Părintele Ică subliniază faptul că făcând o paralelă între doctrina ortodoxă și cea evanghelică se poate constata un surprinzător consens teologic între cele două teologii aflate în dialog. Câteva aspecte fundamentale ale acestei convergențe se cuvin a fi menționate în cele ce urmează: Mărturisirea sau Pocăința este înțeleasă de către Confessio Augustana (CA) în contextul doctrinei despre răscumpărare, respingând atât pe aceia care afirmă că omul odată răscumpărat nu mai poate pierde mântuirea, cât și pe aceia care spun că este posibil ca în viața pământească să ajungem la un asemenea grad de desăvârșire încât nu mai este posibilă păcătuirea. Mărturisirea este un asemenea act în viața credincioșilor, care trebuie să însemne o atitudine permanentă în viața acestora, care îi conduce spre Spovedanie și trăiesc în viața lor permanent din roadele Pocăinței. În Biserica Luterană nu a fost niciodată desființată Spovedania individuală a credincioșilor, ea fiind apreciată ca fiind o faptă bună și o mare

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic BOR și EKD

mângâiere pentru credincioși. Ca atare, Mărturisirea a fost înțeleasă ca o Taină în multe Biserici Evanghelice și practică ca atare, în sensul că ea se întemeiază pe porunca lui Hristos și pe puterea cheilor, pe care Mântuitorul a dăruit-o Apostolilor Săi. De asemenea, există mai multe asemănări în ceea ce privește ritualul, timpul și locul săvârșirii acestei Taiine¹⁶.

Aceste puncte comune identificate au darul de a reevalua împreună locul și rolul Taiinei Spovedaniei în viața Bisericii și a credincioșilor, precum și sesizarea comună a valențelor acesteia, care să dinamizeze dialogul teologic și, în final, să conducă la unitatea în credință și viață creștină a tuturor mărturisitorilor lui Iisus Hristos.

4. Mântuirea în Hristos și vindecarea lumii

Aceasta este tema celei de-a patra sesiuni a dialogului teologic bilateral dintre BOR și EKD, care a avut loc la Techirghiol, în 1985. Părintele profesor Ică a prezentat aici referatul său intitulat *Împăcarea – componentă a mântuirii*. În acest referat, autorul său subliniază faptul, că termenul preferat al Ortodoxiei pentru denumirea lucrării izbăvitoare a lui Iisus Hristos este cel de mântuire, întrucât el este întâlnit cu preponderență în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție, auzindu-l mereu și în Simbolul de credință niceo-constantinopolitan. Semnificațiile multiple ale acestui termen sunt redată în Noul Testament printr-o mulțime de alți termeni, ca de pildă: răscumpărare, împăcare, îndreptare, viața cea nouă, sfințire etc., redând fiecare aspecte sau etape ale mântuirii în Hristos. Acești termeni, însă, nu pot fi înțeleși separat unii de ceilalți, ci trebuie văzuți mereu împreună.

În comparație cu această terminologie teologică folosită în Răsărit, în Apus s-au preferat mai mult pentru lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos termenii de răscumpărare și împăcare. Acești termeni pot fi întâlniți și în teologia patristică, însă niciodată ei nu sunt folosiți în mod exclusiv, ci doar în mod complementar cu ceilalți termeni, menționați mai sus. Teologia ortodoxă n-a înțeles niciodată termenul de împăcare în sens juridic, înțelegând mântuirea sau împăcarea în Hristos ca îndreptându-se în cele trei direcții: spre Dumnezeu, spre firea umană asumată de Hristos la Întrupare și spre toți oamenii¹⁷. Sensul împăcării pe care a adus-o Hristos nu este unul exteriorist, juridic, ca reglementare exterioară a legăturii dintre om și Dumnezeu, ca o lucrare desprinsă de propria Sa Persoană, ci prin Întruparea și lucrarea Sa mântuitoare Hristos ne-a unit strâns cu Sine, introducându-ne în comuniunea de viață și iubire a Preasfintei Treimi. Împărtășirea noastră de darul împăcării adus de Iisus Hristos nu este posibilă fără unirea noastră tainică, sacramentală și moral-ascetică cu El.

¹⁶ *Ibidem*, p. 128.

¹⁷ Idem, „Împăcarea – componentă a mântuirii”, în *MA*, nr. 11-12/1985, p. 722.

*

Prin prezentarea acestei tematici, părintele Ică aduce o contribuție importantă pentru lucrarea de apropiere în credință a celor două teologii aflate în dialog. Preacucernicia Sa reliefează această apropiere în câteva puncte, dintre care menționăm:

Doctrina lui Luther despre împăcare este apropiată de învățătura Părinților Bisericii, care înțeleg împăcarea nu ca pe un act juridic, ci ca pe o lucrare de eliberare a firii omenești de sub puterile întunecate ale păcatului, diavolului și morții.

În al doilea rând, învățătura despre împăcare realizată prin Întruparea, Jertfa și Moartea lui Hristos indică mai mult mântuirea obiectivă adusă de Hristos, izbăvire ce nu putea fi adusă de către nici un om, prin puterile sale. Împăcarea propriu-zisă este adusă de Hristos, ca manifestare a iubirii dumnezeiești, care a adus corectarea necesară a vrăjmășiei dintre Dumnezeu și om, cauzată de neascultarea de la început a omului.

Un fapt important este și aceea că nu putem opera o separație între Persoana și opera mântuitoare a lui Hristos. Împăcarea s-a realizat prin jertfa crucii, de care se împărtășesc cei credincioși, prin credință, unindu-se cu Hristos cel jertfit pe cruce. Astfel, Hristos devine pacea noastră, care prin împăcarea realizată pe cruce a operat și o schimbare în ființa oamenilor, ca viață nouă, ca sfințire și vindecare a firii omenești, îmbolnăvită de pe urma neascultării. „Există o legătură strânsă între împăcare și îndreptare, ca viață nouă în Hristos, în care rodește darul împăcării în toate relațiile noastre, atât în dimensiunea verticală, cât și în cea orizontală. Împăcarea în Hristos nu este numai dar dumnezeiesc, ci și misiune de concretizare și rodire a păcii de sus în viața credincioșilor, ale cărei roade se revarsă prin ei asupra tuturor și susțin eforturile de dreptate și pace în lume”¹⁸.

*

Dacă dialogul teologic dintre BOR și EKD a avut parcursul atât de încurajator până acum, acest fapt nu poate fi înțeles fără contribuția importantă în cadrul acestui dialog a preotului profesor Ioan Ică. Contribuția sa este importantă atât pentru teologia ortodoxă română, cât și pentru ansamblul teologiei ortodoxe universale.

Pe de altă parte, contribuția sa este îndreptată spre deschiderea Ortodoxiei față de Bisericile Apusene. Nu numai atât, părintele profesor Ică a demonstrat că stăpânește modul de teologhisire nu numai al Ortodoxiei, ci și al teologilor apuseni. În urma acestor contacte teologice s-a reușit abordarea unor teme fundamentale ale teologiei, în general, cum ar fi: importanța Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții în mărturisirea Bisericii, valoarea Sfințelor Taine și semnificația lor pen-

¹⁸ *Ibidem*, p. 731-732; vezi și: Valer Bel, art. cit., p. 139.

Contribuția părintelui profesor dr. Ioan Ică la dialogul teologic BOR și EKD

tru viața Trupului eclezial, Taina Mărturisirii sau a Pocăinței, mântuirea adusă de Iisus Hristos și dimensiunea de împăcare a acesteia. Prin abordarea acestor teme în cadrul primelor patru sesiuni de dialog teologic dintre BOR și EKD, începând cu anul 1979, s-a ajuns la o mai mare apropiere în credința, mărturisirea și slujirea lumii de către Bisericile aflate în acest dialog. Contribuția părintelui profesor Ioan Ică la aceste dialoguri este remarcabilă și constituie un imbold și o încurajare pentru continuarea cu succes a acestui dialog.